

Ruth

Ya meippanggep nunyan libluh Ruth

Neipeamta eyad libluh hu impahding nan Apu Dios ni nengipaptek idan tutu-u tu anin ni nanligligat ida niya nanhelheltap ida. (Romans 8:28) Ey peamta tu e ya impeminhed niya kapemaptek nan Apu Dios ey beken ni yaddan ebuh helag Israel pengippeang-angan tu tep anin idan edum ni tutu-un kamengu-unnud niya kamengiddinnel ni hi-gatu. (Romans 1:5)

Hi Ruth ey kat-agun biin iMoab. Yadda iMoab ni nunman ey buhul idan helag Israel. Nem hi Apu Dios ey nekitbalan idan tutu-u tun helag Israel e ippaptek tudda. Huyyan hi Ruth ey anggehemmek niya endi mengippaptek ni hi-gatu. Entanni ey nambalin ni kamengullug ni Dios idan helag Israel. Neipeang-ang eyad libluh hu impahding nan Apu Dios ni nemendisyon nan Ruth gapuh ni nehammad ni tuka pengullug niya gapuh ni impeminhed tun Naomi e ina eman lan ahwa tu.

Huyyan neipahding di biyag di Ruth nan Boaz ey impeamta tu hu nan-ingngehan di Boaz nan Jesus Christo e mehlag alin Boaz et hi Ruth. Hi Boaz ey neihnup hu neiegian tun Ruth et mukun lebbeng tun hi-gatu mengippaptek nan Ruth. (3:9) Heni daman Jesus e neihnup ni agi tayu niya hi-gatu mengippaptek ni hi-gatsun tutu-u tun kamengullug. (Romans 1:3 et yad Hebrews 2:14)

Hi Boaz ey gintang tu payew Naomi, hanniman daman Jesus e sinekla tu liwat tayu ma-lat wada inna-nu tayun meibbanggad nan Apu Dios. (1 Pet. 1:18-19)

Eleg bumeing hi Boaz ni mengi-ahwan Ruth et ihwang tud kawinetwet, heni daman Jesus e eleg umbaing ni mengibbillang hi-gatsun agi tu ni nengihwangan tun hi-gatsud liwat tayu. (3:11, 4:9-10 et yad Hebrews 2:11)

Ya neitudekan eyad libluh:

1. Ya nanlelehhanan Naomi. Ya impeminhed nan Ruth nan Naomi et ya tuka pengullug nan Apu Dios. (chapter 1)
2. Ya nengipeang-angan nan Boaz ni hemek tu et ya tuka pemaptek nan Ruth. (chapter 2)
3. Ya nan-am-amtaan di Boaz nan Ruth. (chapter 3)
4. Ya nan-ahwaan di Boaz. (chapter 4)

Ya nekibebleyan di Elimelek et yadda pamilyah tud Moab

¹⁻² Yan eman ni tsimpuh ni yadda huwet hu kaman-ap-apud Israel ey wada etan hakey ni tuun nahlag nan Eprat e hi Elimelek ngadan tun iBethlehem di Judah. Hini-yan tu bebley da tep nemahhig bisil diman. Ingkuyug tu hi Naomi e ahwa tu et yadda etan dewwan u-ungnga dan laki e di Mahlon nan Kilion et ida mekibebley di Moab.

³ Entanni ey netey hi Elimelek et ebuh ida law di Naomi et yadda dewwan u-ungnga dan nekibebley diman.

⁴ Yadda etan dewwan lakin u-ungnga da ey nekihawaddan iMoab e di Ruth nan Orpah. Nem entanni et nelabah hu ngannganih ni hampulun toon

⁵ ey netey damad Mahlon nan Kilion. Et ebuh law hi Naomi ni natdaan tep netey hu ahwatu et yadda u-ungnga tu.

Ya nambangngadan di Naomi nan Ruth di Bethlehem di Judah

⁶ Entanniy ninemnem nan Naomi ni mambangngad di bebley dad Judah tep dingngel tu e wada law kennen diman tep binendisyonan APU DIOS ida tuudman. Et mandaddan hi Naomi et yadda dewwan ineputun biin mambangngad.

⁷ Et umgah ida et hi-yanen da Moab ni neki-bebleyan da nem entanni et wadaddad dalam ey nannemnemnem hi Naomi.

⁸ Kantuddan etan ni dewwan ineputu ey “Heballi keibangngad kayud baley ni a-ammed yu. Iddasal ku e ya binabbal yuddan ahwa yu niya binabbal yun hi-gak ey henin nunman pehding APU DIOS ni hi-gayu.

⁹ Ey nakka iddasal e i-abulut tun mengahwa kayu ma-lat wada mewan hu neduttuk ni panhadan yu.”

Humman inhel Naomi ey tudda kapan-akwala, ey wada hakey ey kamannengngih.

¹⁰ Himmumang idan ineputu ey kanday “Eleg, mekillaw kamin hi-gam di bebley yu et meki-bebley kamidman.”

¹¹ Nem kan Naomi ni hi-gaday “Hipa yu pekillawwan ni hi-gak? Pambangngad kayu

kuma e u-ungngak ida. Kaw dammutu mewan ni man-ungnga-ak ni lakin ahwaen yu?

¹² Eleg, e u-ungngak ida. Keibangngad kayu kumad baballey ni a-ammed yu, tep nei-inna-ak law ey eleg mabalin ni nak melehhin. Et anin dedan ni kantu et melehhinnak mewan et man-ungnga-ak ni lalakki,

¹³ kaw makkaw eleg kayu mengahwa et hegeden yu kehikkenan da? Eleg mabalin humman! Et-eteng hemek kun hi-gayu nem inna-nu ey humman in-abulut APU DIOS ni meippahding ni hi-gak. Et humman hu heballi anemut kayu ew katteg.”

¹⁴ Inhel tu humman ey nannanangih ida mewan. Et akwalen Orpah hi inetu et umenamut. Nem hedin hi Ruth, man tuka pepillit ni mekillaw nan Naomi.

¹⁵ Kan Naomi nan Ruth ey “Ang-ang mu kedi ni-ngangu hi Orpah e nambangngad di bebley dad kad-an idan dios tu. Kaiunnud ka kuman hi-gatu et umenamut ka dama.”

¹⁶ Nem hinumang Ruth e kantuy “Ebuh anhan tu ika-leg et makilawwak ni hi-gam. Anin ni attu lawwam ey mekillawwak niya anin ni attu mu panha-adan ey yadman nak pekihha-adan. Yadda agim ey ibbilang kuddan agik. Ya Dios mun muka deyyawa ey humman dama Dios ni deyyawen ku.

¹⁷ Ya bebley ni ketteyyam ey yadman dama ketteyyan ku et maikulungngak diman. Issapatah ku e anin nehalman hu pengastigun APU DIOS ni hi-gak hedin hi-yanen daka. Ya katey

ni ebuh hu mabalin ni mengappil ni hi-gatan dewwa.”

¹⁸ Inamta law nan Naomi e eleg mehulluli nemnem nan Ruth et isiked tun mengittu-dak ni hi-gatu.

¹⁹ Et lumaw idan dewwad Bethlehem. Dimmateng idadman ey immamleng ida bimmebley ni nenang-ang ni hi-gada. Wada hakey idan bibi-i ey kanday “Kaw hi Naomi huyya?”

²⁰ Kan Naomi ey “Beken law ni Naomi * hu panggeddan yun hi-gak. Marah law hu panggeddan yun hi-gak tep kamei-ellig e mapeit katteg ngu neitu-wan kun indawat Apu Dios e Kabaelan tun emin.

²¹ Yan eman ni neni-yanan kun eyan bebley tayu ey wada kamin emin ni hampamilyah, nem yan nunyan imbanggad tuwak APU DIOS ey hakeyyak et endi mengippeamleng ni hi-gak. Beken law ni ya Naomi hu panggeddan yun hi-gak, tep nemahhig hu ligat kun impehakat APU DIOS e Kabaelan tun emin?”

²² Hanniman hu neipahding e nambanggad hi Naomi e kadwa tu etan iMoab ni ineputu e hi Ruth. Yan nunman ey pakelappun ahianin barley di Bethlehem.

2

Ya an nengamungan nan Ruth ni barley di payew nan Boaz

* **1:20 1:20** Ya keibbellinan ni Naomi ey kaman-an-anla, ey ya keibbellinan ni Marah ey kaumlemyung.

¹ Yadman Bethlehem ey wada etan hakey ni lakin kedangyan ey kametbal e hi Boaz ngadan tu e neiegin Elimelek e ahwa lan Naomi.

² Hakey ni aggew ey kan Ruth nan inetu e hi Naomi ey “Ettu et lumawwak ni an mengemmung ni inggah idan kaman-ennin barley hedin wada mengi-ebbulut?” Kan inetuy “Ku anin e u-ungngak. Lakkay pangngu.”

³ Et lumaw hi Ruth et an mangemmung ni inggah idan kaman-enni. Entanni e tu amtaen ey payew humman nan Boaz e neiegin Elimelek e aman eman lan ahwa tu.

⁴ Entanni ey dimmateng hi Boaz ni nalpud Bethlehem et apngaen tudda hu kaman-enni e kantuy “Hi APU DIOS hu memendisyon ni hi-gayu!” Kan idan etan ni tuun hi-gatuy “Hi APU DIOS hu memendisyon daman hi-gam.”

⁵ Inang-ang Boaz hi Ruth ey kantu etan ni kamengipappanggulun kaman-enni ey “Hipa eman bii?”

⁶ Kan etan ni kamengipappangguluy “Humman etan iMoab ni ingkuyug alin Naomi.

⁷ Imbagetu hedin dammutun an mengemmung ni na-gah ni barley et iebulut ku. Impalpu tu lan kakkabbuhhan ingganah nunya. Ey nekemtang ni ebuh nanhiduman tu.”

⁸ Limmaw hi Boaz di kad-an Ruth et kanton hi-gatuy “Dengel mu e-helek e u-ungngak. Anin entan elaw di edum ni payew ni an mengemmung ni inggah dan barley. Yan eyad payew ku hu pangemungim. Tu-tu-nud mudda eya biin nakka panggunnu.

⁹ Ang-ang mu hedin attu da panggeppasan et yadman dama mu pengemmungan. E-helen kuddan etan ni lalakki et endi da ippahding ni lawah ni hi-gam. Hedin peteg inum mu, ka inum eman di inehul dan danum.”

¹⁰ Nanyuung hi Ruth di hinanggan Boaz ni panlispituh tu et kantuy “Eteng hu amleng ku tep kabbabbal kan hi-gak anin ni nalpu-ak di edum ni bebley.”

¹¹ Kan Boaz ey “Dingngel ku dedan hu im-peminhed mu niya kabinabbal mun inan ahwam neipalpun neteyyan ni bineley mu. Dingngel ku pay e hini-yan mu ammed mu niya bebley yu et meki-li kadya, anin ni eleg mu amta hu elaw midya.

¹² Hi APU DIOS e Dios ni Israel e neihikugam hu mengidwat ni wa-hin kayyaggud ni impenahding mu ma-lat endi pangkullangam.”

¹³ Himmumang hi Ruth ey kantuy “Pannana-neng mu anhan binabbal mun hi-gak, e apu. Kayyaggud law nakka panggibbek tep ya inhel mu anin ni eleggak mei-inggeh ida eyan biin muka pangngunnu.”

¹⁴ Entannit nedatngan hu pengngannan ni emaggew ey ineyagan Boaz hi Ruth e kantuy “Ikay et mangan itsu. Aleka eyan sinapay. Itamel mu hedin pinhed mu.” Et makikan hi Ruth ida etan ni kamangngunnu et idawtan pay Boaz ni neihanglag ni barley. Nakaphel ey wada pay eleg tu kanen tep dakel kumamman hu indawat dan hi-gatu.

¹⁵⁻¹⁶ Nambangngad mewan hi Ruth ni an mengemmung ni barley ey kan Boaz etan idan

tuka pangngunnun lakiy “Anin ni an mengem-mung etan di kad-an idan nangkabtek ni barley, ey entan tu temyaw et eleg mabeingan. Ey anin ni humman ni, gimmuyud kayud bintek yu ni inggah yu ma-lat wada alen tu.”

¹⁷ Intagan Ruth amung ingganah ni kamangke-hilleng. Inilik tu etan inemung tun han-aggew ey nehuluk ni gadwan langgusih.

¹⁸ In-anemut tu et peang-ang tun inetu et idwat tu pay hu eleg tu kanen ni emaggew ni indawat dan kennen tu.

¹⁹ Ey kan inetu e hi Naomi ey “Hipa kampanyew ni mu nengamungan nunyan dakel ni barley? Hi APU DIOS mambendisyon nunman ni tuun nammek ni hi-gam!”

Et ehlen Ruth hu kampanyew ni linawwan tu. Kantuy “Hi Boaz hu kampanyew ni nak nengamungan idan nunyan barley.”

²⁰ Kan Naomi ey “Hi APU DIOS hu mam-bendisyon ni hi-gatu! Makulug ni nanengtu binabbal APU DIOS idan mategu et ya nangketey. Humman ni hi Boaz ey neihnup hu neiegian tayun hi-gatu. Wada kelebengan tun mengip-paptek ni pamilyah tayu.”

²¹ Et kan Ruth ey “Inhel pay Boaz e kayyaggud hedin yad payew tu hu nak pengemmungan e mekikillawwak idan kamanggeppas diman ingganah ni kegibbuan ni ahiani.”

²² Kan Naomi ey “Em, kayyaggud numan hedin mekikillaw kaddan biin kamangngunnud payew tu et endi an meipahding ni lawah ni hi-gam.”

²³ Et mekikillaw hi Ruth idan bibi-in kamangngunnud payew Boaz et mangemung ni barley ingganah ni negibbuh ahiani ni barley niya wheat. Ey nanengtun yad kad-an inetu e hi Naomi hu tuka ennamuti.

3

Ya an nenang-angan Ruth nan Boaz

¹ Hakey ni aggew ey kan Naomi nan Ruth ey “Kayyaggud et anhan hedin wada hemmaken kun mengi-ahwan hi-gam ma-lat wada mengipaptek ni hi-gam.

² Nemnem mu e hi Boaz e nengiebulut ni meiunnu-unnud kaddan tuka panggunnu ey agi tayu. Dingngel ku e man-illik nunyan hileng.

³ Heninnuy pahding mu, pan-emeh ka et apuapam annel mun bangbanglu ey nambalwasi kan kayyaggud ni balwasi et lumaw kad tuka panilliki. Nem ang-ang mu et eleg iltun Boaz e wada kadman ingganah ni megibbuh ni mengngan niya um-inum.

⁴ Ang-ang mu hu keuggipan tu et hedin neuyeng, linukyahan mu heli tu ey neugip kad andayyan tu. Ngenamung hu e-helen tun hi-gam.”

⁵⁻⁶ Inebulut Ruth et lumaw di pan-illikan Boaz et ipahding tun emin inhel inetu.

⁷ Inang-ang Ruth e negibbuh hi Boaz ni nengan et uminum ey kayyaggud hu gibek tu et an maugip etan di nengiha-adan dan inilik da. Yan neuyengan Boaz ey nambabbabbal hi Ruth et tu lukyahan hu heli tu et bumaktad di andayyan tu.

⁸ Entanni et gawan hileng ey inggibek Boaz et an mampiggad ey wada biin neugip di andayyan tu.

⁹ Et kantuy “Kaw hipa ka?” Ey kan Ruth ey “Hi-gak hi Ruth e bega-en mu, apu. Ita-pew mu hu dugun wangal mun hi-gak tep neihnup kunu hu neiegian mun hi-gami et dammutun hi-gam mengippaptek ni hi-gak.”

¹⁰ Ey kan Boaz ni hi-gatuy “Hi APU DIOS hu mambendisyon ni hi-gam e u-ungngak. E-etteng pay huyyan nengipeang-angam ni muka pengibbillang ni familyah inam nem ya impemaptek mun hi-gatu. Kayyaggud eya impahding mu, tep gullat ni edum ka et i-ang-ang mud kamenikken ni kedangyan winu newetwet hu peki-ahwaan mu.

¹¹ Entan pandanag mu e u-ungngak. Pehding kun emin hu imbagam. Anin haggud inamtad-dan emin ni bimmebley e kayyaggud kan tuu.

¹² Ma-nu tep makulug ni neihnup hu neiegiak eman lan ahwam nem wada pay neihehhennup nem hi-gak.

¹³ Nem anin di deya ka et hannak mekihum-mangan ni hi-gatun kakkabbuhhan. Et hedin pinhed tun hi-gatu hu mengippaptek ni hi-gam ey kayyaggud. Nem hedin eleg tu pinhed ey issapatah kud ngadan APU DIOS e ippaptek dakan hi-gak.”

¹⁴ Et mandeyadman hi Ruth di kad-an Boaz. Nem eleg mekawwa-wa ey bimmangun hi Ruth tep eleg pinhed Boaz ni wada menang-ang ni hi-gatun nandeyadman.

¹⁵ Kan Boaz ey “Imay et ha-adan tan barley eya inwa-ngal mun luput.” Ingkal Ruth et ha-adan Boaz ni nehuluk ni dewampulun kiloh ni barley et patnged tun Ruth et umenamut.

¹⁶ Dimmateng hi Ruth di baley da ey minahmahan inetun hi Naomi hedin inna-nu hu nanhumngangan dan Boaz et ehelen Ruth ni emin hu neipahding.

¹⁷ Inhel pay Ruth e kantuy “Indawat tu eya barley tep kantuy ‘Eleg mabalin ni endi mu i-anemut nan inam.’ ”

¹⁸ Kan Naomi ni hi-gatuy “Entan pandanag mu e u-ungngak. Nanna-ud ni pehding Boaz ni nunya hu lebbeng tun meippahding.”

4

Inahwan Boaz hi Ruth

¹ Newa-wan nunman et lumaw hi Boaz di eheb ni bebley e kapandadammuin tutu-u hedin wada meihhumngangan. Entanni ey immali etan lakin neka-ihnup hu neiegian tun Elimelek et aygan tu. Kantuy “Ikay e agik et yumudung ita.” Et yumudung humman ni tuu.

² Ineyagan Boaz hu hampulun aap-apudman ni bebley et makiyudung ida.

³ Et ehelen Boaz e kantuy “Nambangngad hi Naomi ni nalpud Moab et deh e kantuy iggang tu hu puyek eman lan agi ta e hi Elimelek.

⁴ Ey nakka nemnemnema e lebbengtun peamtak ni hi-gam. Et gatangem hedin pinhed mu, tep neihnup neiegiam nem hi-gak. Et humman hu, hedin pinhed mun gettangen, ey ehel mun nunyad hinanggadda eyan aap-apu et denglen

da. Nem hedin eleg mu pinhed, ehel mun hi-gak et gatangek. Tep hi-gam hu memengngulun wada lebbengtun mengettang ey hi-gak hu meihayed.”

Ey kan etan ni lakiy “Anin gettangek.”

⁵ Et kan Boaz ey “Kayyaggud hedin hannitan e gettangem humman ni puyek Naomi, nem mahapul ni ahwaem hi Ruth e balun iMoab. Ma-lat hedin wada u-ungnga yu ey humman hu meibbillang ni u-ungnga eman ni netey ni ahwatu et hi-gatu memeltan nunman ni puyek da.”

⁶ Immehel humman ni laki ey kantuy “Hedin henin nuntan hu elaw tu ey eggak ew gettanga tep hedin gettangen ku, me-kalan kumedek hu pebeltan kuddan u-ungngak. Et humman hu anin ew ni hi-gam pangetang.”

⁷ Ya elaw idan helag Israel ni nunman ey hedin wada meiggettang ni puyek ey mahapul ni e-kalen etan ni tuun eleg meminhed ni mengettang hu patut tu et idwat tu etan di neminhed ni mengettang et humman pengi-ang-angan e negibbuh hummangan.

⁸ Et humman impahding etan ni laki e ingkal tu hu patut tu et idengdeng tun Boaz et kantuy “Anin ni hi-gam pangetang etan ni puyek.”

⁹ Et kan Boaz ida etan ni aap-apu et yadda etan edum ni tuun neamung ey “Hi-gayu hu tistigun nunya e ginetang kun Naomi etan puyek nan Elimelek e impebeltan tuddan u-ungngatu di Mahlon nan Kilion.

¹⁰ Gapu tep gintang ku eya puyek ey ahwaen ku hi Ruth e balun iMoab e ahwa lan Mahlon.

Ma-lat hedin wada u-ungnga min laki ey meibillang ni u-ungnga eman ni netey lan ahwa tu et hi-gatu memeltan ni nunman ni puyek. Ma-lat mannaneng ni eleg mepappeg hu helag da et eleg meendi hu ngadan dad listaan ni tutu-u eyad bebley tayu. Hi-gayun emin hu tistigun nunya.”

¹¹ Kan idan etan ni neamung ey “Em, hi-gami tistigu. Hi APU DIOS hu mambendisyon etan ni biin um-anemut di baley mu et henillid Rachel nan Leah e nahlagan idan dakel ni helag Israel. Ey bendisyonan daka daman APU DIOS ma-lat hi-gam hu mambalin ni kamedeyyaw di helag Eprat ey mandingngel kad Bethlehem.

¹² Ey iddawtan daka et anhan APU DIOS ni dakel ni u-ungngam henin kadinakkel ni helag Peres e u-ungngad Tamar nan Judah.”

¹³ Negibbuh humman et awiten nan Boaz hi Ruth et ienamut tud baley tu et man-ahwadda. Entanni ey binendisyonan APU DIOS hi Ruth et mewad-an et man-ungnga ey laki.

¹⁴ Ey kan idan bibi-in nan Naomi ey “Medeyyaw hi APU DIOS tep indawtan dakan inap-apum ni mengippaptek alin hi-gam. Hi APU DIOS hu mambendisyon ni hi-gatu ma-lat mandingngel ali ngadan tud emin di nambebleyan idan helag Israel.

¹⁵ Tep hi-gatu e u-ungngan inepum ey hi-gatulli pandinelam ni mengippaptek ni hi-gam hedin mei-inna ka. Beken huttan ni ebuh tep ya etan inepum ey et-eteng neminshed tun hi-gam e kekkeddukdul pay nem ya neminshed ni pitun lakin u-ungnga!”

¹⁶ Impenaptek Naomi humman ni inap-apu tu.

¹⁷ Yadda bibi-in bimmebley diman ey kanday “Nahlag law hi Naomi.” Et ngadanan da etan gelang ni hi Obed.

Nehiken hi Obed et mahlag et wada hi Jesse e aman David.

¹⁸⁻²² Heninnuy hu tenten ni pewen da meipalpun Peres ingganah nan David. Nahlag hi Peres et hi Hesron. Nahlag hi Hesron et hi Ram e aman Aminadab. Nahlag hi Aminadab et hi Nashon. Nahlag hi Nashon et hi Salmon e aman Boaz. Nahlag hi Boaz et hi Obed. Nahlag hi Obed et hi Jesse e aman David.

Kallahan, Keley-i
Kallahan, Keley-i: Ya ehel apu Dios Bible

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Antipolo Ifugao

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 May 2025 from source files
dated 3 May 2025

3593303a-80c2-56e4-90b2-f4bfea2fd2a6